

БОРИША ЛЕЧИЋ*

Академија за националну безбедност
Београд

УДК 343.8:343.95

Оригиналан научни рад

Примљен: 24.08.2018

Одобен: 17.09.2018

Страна: 191-203

УСЛОВНА ОСУДА – КРИВИЧНО МАТЕРИЈАЛНИ И ПРОЦЕСНИ АСПЕКТИ

Сажетак: Предмет овог рада је кривична санкција условна осуда, која се као мера упозорења, прописана Кривичним закоником Републике Србије, може изрећи само учиниоцима одређених, лакших кривичних дела, а што се одређује према висини запрећене и изречене казне. Као мера друштвене реакције на криминалитет, условна осуда се не може изрећи учиниоцу који је учинио кривично дело за која се може изрећи казна затвора у трајању од десет или више година, већ само учиниоцу коме је утврђена казна затвора мања од две године.

Полази се од општег става да према учиниоцима кривичних дела не треба примењивати строжије кривичне санкције, односно изрицати казну затвора, уколико се условном осудом, као блажом санкцијом, може постићи општа сврха кажњавања. Анализа праксе показује да је ресоцијализација осуђеника након њиховог изласка из затворских установа сведена на минимум. Према неким истраживањима, око 70% осуђеника који су издржавали казну затвора, као рецидивисти поново чине кривично дело након изласка из затвора, тако да ни у том случају није постигнута сврха кажњавања.

Предметна мера упозорења у овом раду истражена је како са материјалног, тако и са кривично процесног аспекта а за њено свестрано сагледавање извршена је анализа више пресуда којима се оправдавају важећа законска решења, али и поједина теоријска схватања.

Кључне речи: условна осуда, мера упозорења, кривична санкција, кривични поступак, казна затвора

Уводна разматрања

Кривично законодавство Р. Србије познаје велики број кривичних санкција које суд може изрећи учиниоцима кривичних дела ради заштите друштва од криминалитета. То су казне, мере упозорења, мере безбедности, васпитне мере и санкције за правна лица. Посебан значај међу њима заузимају мере упозорења које се још називају опомињуће или адмонтивне кривичне санкције.

---

* borisalecic@gmail.com

Оне су претежно окренуте према учиниоцу кривичног дела а са аспекта њихове сврхе изразито су специјално превентивног-карактера.(Бабић, Марковић, 2008: 398)

Суштински посматрано, свака кривична санкција је принудна мера коју суд, ради заштите друштва од криминалитета, изриче учиниоцу кривичног дела у кривичном поступку, под условима који су одређени законом, а која се састоји у одузимању или ограничавању слобода и права или упозорењу учиниоцу да ће му слободе или права бити одузети или ограничени ако поново изврши кривично дело. (Јовашевић, Симовић, 2014: 6)

Условна осуда, коју као самосталну кривичну санкцију познају скоро сва савремена кривична законодавства, јавила се пре свега као замена за краткотрајне казне затвора, јер је друштво спознало да се сврха кажњавања некада може постићи и само претњом да ће одређена казна бити и извршена. (Драгојловић, 2016: 511) Као форма и облик адмонитивних, упозоравајућих или опомињућих кривичних санкција, настале су у првој половини 19. века а користиле су се у случајевима када извршење казне затвора није нужно за постизање сврхе кажњавања. Увођењем условне осуде и судске опомене допринело се развоју специјалне превенције и индивидуализације кривичних санкција за учиниоце лакших кривичних дела.(Ђурић, 2016: 126) Условном осудом, учиниоцу кривичног дела казна затвора се утврђује и истовремено се одређује да се она под одређеним условима може извршити. Утврђена казна затвора извршава се уколико се условна осуда опозове. И поред тога што има претежан специјално-превентивни карактер на начин што суд изриче условну осуду када процени да ће се сврха кажњавања постићи и под претњом извршења казне, она истовремено има наглашен и социјално-етички прекор учиниоца, као и васпитно-педагошки третман. Утврђивањем казне која се неће извршити, долази до изражаја и социјална и етичка неприхватљивост таквог понашања. (Драгојловић, 2016: 32-33) Погрешно је схватање да сваки учинилац кривичног дела треба да казну затвора издржава у затвору. Затвори су одавно изгубили своју сврху, јер ефеката ресоцијализације у њима скоро да и нема. Зато се условном осудом може у одређеним случајевима и под одређеним условима постићи сврха кажњавања. Осим тога, извршење ове санкције уколико се не извршава и заштитни надзор, државу ништа не кошта, па самим тим ни друштво, за разлику од извршења казне затвора које је веома скупа. Осим тога, много је лакше да се осуђено лице ресоцијализује уколико није издржавало казну затвора. Лице се након издржане, заслужене казне лишења слободе, не враћа у друштво као његов равноправан члан, јер на путу његовој потпуној друштвеној реадаптацији, рекласману и ресоцијализацији стоје двојакe сметње: правне и социјалне. (Јакшић, 2014: 187)

Према подацима Републичког завода за статистику, у периоду 2012-2016. година, условна осуда, (са утврђеном казном затвора), спада у најчешће изричану кривичну санкцију пунолетним лицима у Р Србији, обзиром да је у наведеном периоду изрицана у око 55% осуђујућих пресуда.¹

---

¹ Саопштење Републичког завода за статистику СК12, бр.194, од 14.07.2017. год, стр. 3.

Материјални услови за изрицање условне осуде

Да би се изрекла условна осуда морају да се испуне услови за њено изрицање. Логично је да се услови за њено изрицање односе пре свега на запрећену казну, али и изречену казну у кривичном поступку. Осим тога, потребно је да суд процени да ће се условном осудом постићи сврха кажњавања. Услови за изрицање условне осуде прописани су Кривичним закоником. Он се може изрећи кад је учиниоцу утврђена казна затвора у трајању мањем од две године. За кривична дела за која се може изрећи казна затвора у трајању од десет година или тежа казна, не може се изрећи условна осуда.² Условна осуда се не може изрећи и ако није протекло више од пет година од правноснажности осуде којом је учиниоцу изречена казна затвора за умишљајно кривично дело. При одлучивању да ли ће изрећи условну осуду суд ће, водећи рачуна о сврси условне осуде, посебно узети у обзир личност учиниоца, његов ранији живот, његово понашање после извршеног кривичног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учињено. Ако је учиниоцу утврђена и казна затвора и новчана казна, условна осуда може се изрећи само за казну затвора.³

Сасвим оправдано се Закоником прописују објективно-субјективни услови за изрицање ове санкције. Објективи услови су они које се тичу казне, и то како изречене казне затвора у кривичном поступку, тако и запрећене казне затвора. С друге стране, субјективни услови,⁴ односе се на учиниоца кривичног дела. Потребно је да судија процени да се и са овом изреченом санкцијом може постићи сврха кажњавања.⁵ Из оваквог законског решења може се

² Када се оптуженом изрекне условна осуда којом се утврђује казна затвора, а уједно се изрекне и новчана казна као споредна, не може му се уз условну осуду поставити услов да плати споредну казну. (Пресуда Окружног суда у Београду К. 420/82 од 27.10.1982).

³ Види. члан 66 Кривичног законика, Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

⁴ Када је учинилац маскиран марамом и са пиштољем у руци ушао у продавницу оштећеног, па одустао од започете радње извршења када га је оштећени збунио разбијањем прозора, нису испуњени услови за изрицање условне осуде. Из образложења: Одлучујући о жалби јавног тужиоца другог степена суд је нашао да у конкретном случају нису испуњени услови за примену одредбе члана 51. КЗЈ и изрицање условне осуде оптуженом. Кривично дело разбојништва из чл. 168 ст. 1 КЗС није мање друштвено опасно дело и поред тога што је остало у покушају, јер је учинилац одустао од већ започете радње извршења овог дела у страху изазваном радњом оштећеног да у критичном тренутку разбије прозор на магацину, настојећи да збуни оптуженог, у чему је и успео, због чега се околност да је ово кривично дело остало у покушају, не може приписати добровољном одустанку учиниоца. Поред тога начин извршења овог дела је врло дрзак, јер је учинилац маскиран са црном марамом на глави и са пиштољем у руци на силу успео да уђе у продавницу показујући спремност да оружје употреби, па иако је он раније неосуђиван, ове околности не указују да се може очекивати да ће само упозорењем уз претњу казном довољно утицати на њега да више не врши кривична дела. Због наведеног, отклоњена је примена одредбе чл. 51. до 53. КЗЈ, на основу којих је првостепени суд изрекао санкцију. (Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1175/01 од 21. фебруара 2002 и пресуда Окружног суда у Београду К. 244/00 од 23. новембра 2000).

⁵ У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4. став 2), сврха кажњавања је: 1) спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела; 2) утицање на друге да не чине кривична дела; 3) изражавање друштвене осуде за кривично дело,

видети под којим условима може да се изрекне условна осуда, али се сасвим јасно прописује и коме се она не може изрећи. Уколико је неко учинио кривично дело за које је прописана казна затвора преко десет година условна осуда се не може изрећи, као и повратницима⁶ под одређеним условима.

Условна осуда са заштитним надзором

Мера упозорења – условна осуда мењала се кроз историју, како у погледу услова коме се може а коме не може изрећи, времена проверавања, тако и у погледу врста ове мере. Данас у нашем кривичном законодавству не постоји само један облик условне осуде јер Кривични законик Р. Србије познаје и условну осуду са заштитним надзором. Реч је о томе да се лице којем је изречена ова условна осуда на неки начин надзире од стране државе све време док условна осуда траје. Кад изрекне условну осуду, суд може одредити да се учинилац стави под заштитни надзор, ако се, с обзиром на његову личност, ранији живот, држање после извршеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дела и околности извршења дела, може очекивати да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде. Заштитни надзор одређује суд у пресуди којом изриче условну осуду и одређује мере заштитног надзора, њихово трајање и начин њиховог испуњавања.⁷ Закоником се,

---

јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона. Члан 42 Кривичног законика. Изрицање условне осуде долази у обзир само онда када се циљеви генералне превенције могу остварити и овим блажим средством кривично - правне заштите. Из образложења: Из опште сврхе кривичних санкција (чл. 5 ст. 2 КЗЈ) у оквиру које је одређена и сврха условне осуде, проистиче да се при изрицању ове кривичне санкције мора водити рачуна о генералној превенцији, тако да изрицање условне осуде долази у обзир само онда када се циљеви генералне превенције могу остварити и овим, блажим средством кривично правне заштите. У конкретном случају су у питању кривична дела високог степена друштвене опасности, што се посебно односи на кривично дело разбојништва, тако да условна осуда не може представљати одговарајућу кривичну санкцију за њихово сузбијање. Други услов за изрицање условне осуде је да се ради о учиниоцу од кога се очекује да ће и ова блажа кривична санкција довољно утицати на њега да више не врши кривична дела, тако да његово кажњавање са становишта кривично правне заштите није неопходно. Оцењујући да се у овом случају изрицањем условне осуде не могу остварити циљеви специјалне и генералне превенције, другостепени суд прихвата становиште изнето у жалби да се у конкретном случају не може очекивати да ће се изрицањем условне осуде остварити сврха кажњавања. (Пресуда Врховног суда Србије Кж. 173/03 од 10. априла 2003. и пресуда Окружног суда у Београду К. 486/02 од 27. септембра 2002. године).

⁶ Има услова да се окривљеном који је свом суседу нанео ножем три убодне ране у пределу стомака и грудног коша, које су квалификоване као тешка телесна повреда, изрекне условна осуда када он има 80 година а раније није био осуђиван. (Пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1743/03 од 6. јуна 2003. и пресуда Другог општинског суда у Београду К. 638/01 од 20. марта 2003. године). Нису испуњени услови за изрицање условне осуде за кривично дело из члана 245. ОКЗ за које су оптужени оглашени кривим, с обзиром на начин и околности под којима је дело извршено, па се оно не може сматрати мање друштвено опасним, када на то указује пре свега распрострањеност ових кривичних дела уопште, а посебно тешке последице које употреба опојних дрога оставља на здравље и живот посебно младих људи, па је изрицање најблаже кривичне санкције за ово кривично дело са становишта опште сврхе кривичних санкција (члан 5. став 2. ОКЗ) потпуно неоправдано. (Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1672/02 од 23. септембра 2003. и пресуда Окружног суда у Београду К. 585/01 од 29. марта 2002).

⁷ Члан 72 Кривичног законика Р Србије

такође одређује у чему се може састојати заштитни надзор. Он може обухватити једну или више следећих обавеза: 1) јављање органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди; 2) оспособљавање учиниоца за одређено занимање; 3) прихватање запослења које одговара способностима учиниоца; 4) испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања деце и других породичних обавеза; 5) уздржавање од посећивања одређених места, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела; 6) благовремено обавештавање о промени места боравка, адресе или радног места; 7) уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића; 8) лечење у одговарајућој здравственој установи; 9) посећивање одређених професионалних и других саветовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима; 10) отклањање или ублажавање штете причињене кривичним делом, а нарочито измирење са жртвом учињеног кривичног дела.⁸ Коју ће врсту заштитног надзора изрећи зависи од више околности, али свакако да судија може изрећи и више мера.⁹ Ако осуђени коме је изречен заштитни надзор не испуњава обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути или може раније обавезе заменити другим или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања или опозвати условну осуду. (Нанев, 2009: 233-242) Може се констатирати да су исти објективни услови за изрицање условне осуде са заштитним надзором као и за изрицање условне осуде, али разлика постоји у погледу учиниоца дела.¹⁰

Опозивање условне осуде

Да би се изречла условна осуда, потребно је да је учиниоцу казна затвора утврђена, што значи да се она под одређеним условима може извршити. Она може да се изврши само уколико је учиниоцу кривичног дела условна осуда опозвана и тада се аутоматски утврђена казна затвора почиње да се извршава, а време provedено на условној осуди се не урачунава у време трајања казне затвора. Опозивање условне осуде уређено је Кривичним закоником и она може да се опозове из више разлога који се односе пре свега на будуће понашања осуђеног након изречене санкције, односно на понашање учиниоца за време проверавања.

⁸ Члан 73 Кривичног законика.

⁹ Условна осуда са заштитним надзором - мером лечења у одговарајућој здравственој установи из чл. 71 у вези са чл. 73 тач. 8 Кривичног законика може бити конкретизована само неком од мера безбедности медицинског карактера из чл. 79 ст. 1 тач. 1, 2, 3 и 4 и са условима и дужином трајања одређеним за сваку од ових мера понаособ. (Пресуда Окружног суда у Нишу, К.131/06 и пресуда Врховног суда Србије у Београду, Кж. И.197/08) - Билтен Окружног суда у Нишу, бр. 29/2009, Интермех, Београд

¹⁰ Када оптужени раније није вршио кривична дела, у току поступка у потпуности је признао своје учешће у извршењу кривичног дела, а из мишљења вештака психолога се види да је код њега дошло до смирења адолесцентне кризе, да је усвојио статус реалности и да код њега на убрзавање процеса емоционалног и социјалног сазревања јак ефекат је имало време provedено у притвору у току истраге, које је потенцирало интензиван осећај кривице и стида, појачан и подршком породице, као и да је студент који полаже испите, су услови за изрицање условне осуде. (Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1441/02 од 20. фебруара 2003. године и пресуда Окружног суда у Београду К. 638/01 од 10. априла 2002).

Обавезно опозивање условне осуде према нашим прописима могуће је из два разлога, први се односи на то када учинилац за време проверавања учини ново кривично дело, док се други разлог односи на то да учинилац кривичног дела није имао услов за изрицање ове санкције. Суд ће опозвати условну осуду, ако осуђени за време проверавања учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора од две године или у дужем трајању.¹¹ Такође, суд ће опозвати условну осуду, ако после њеног изрицања утврди да је осуђени извршио кривично дело пре него што је условно осуђен и ако оцени да не би било основа за изрицање условне осуде да се знало за то дело. У том случају примениће одредбу члана 67. став 3. овог законика.¹²

Закоником се прописује и факултативно опозивање условне осуде, те у том случају суд може али и не мора да опозове условну осуду.¹³ Да ли ће је опозвати или неће зависи од слободног судијског уверења и процене да ли се неопозивањем условне осуде може постићи сврха кажњавања. Ако осуђени у време проверавања учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора мања од две године или новчана казна, суд ће, пошто оцени све околности које се односе на учињена кривична дела и учиниоца, а посебно сродност учињених кривичних дела, њихов значај и побуде из којих су учињена, одлучити да ли ће опозвати условну осуду. При томе, суд је везан забраном изрицања условне осуде, ако учиниоцу за кривична дела утврђена у условној осуди и за нова кривична дела треба изрећи казну затвора од две године или у дужем трајању.¹⁴ У овом случају законодавац се одлучио да је главни критеријум за (не)опозивање условне осуде висина изречене казне, а не висина запрећење казне. У још једном случају условна осуда се може, али и не мора опозвати. Ако је условном осудом осуђеном одређено испуњење неке од обавеза из члана 65. став 2. овог законика, а он не испуни ту обавезу у року одређеном у пресуди, суд може, у оквиру времена проверавања, продужити рок за испуњење обавезе или може опозвати условну осуду и изрећи казну која је утврђена у условној осуди.¹⁵ Ако утврди да осуђени, из оправданих разлога,

---

¹¹ Члан 67 став 1 Кривичног законика.

¹² Члан 68 став 1 Кривичног законика.

¹³ Није на одмет напоменути да се Кривичним закоником Републике Црне Горе прописују иста правила у вези условне осуде као и нашим Закоником. Види: чланове 53 – 60 Кривичног законика Републике Црне Горе, "Службени лист РЦГ", бр. 70/2003, 13/2004, 47/2006, "Службени лист Црне Горе", бр. 40/2008, 25/2010, 32/2011. Такође се се скоро идентична решења налазе и у Кривичном закону Републике Српске. Види: чланове 46-53 Кривичног закона Републике Српске, Службени гласник Републике Српске" број 49, од 25. јуна 2003. године.

¹⁴ Члан 67 став 2 Кривичног законика.

¹⁵ У случају опозивања условне осуде суд је дужан да утврди из којих разлога окривљени није испунио обавезу која му ја изречена уз условну осуду. Из образложења: Основано се жалбом браниоца окривљеног указује да је првостепени суд учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 2. тач. 2. ЗКП-а, јер пресуда нема разлога о чињеници која се односи на утврђивање оправданости разлога због којих окривљени није извршио своју обавезу давања издржавања утврђену пресудом Основног суда. Наиме, првостепени суд у образложењу побијане пресуде само констатује да окривљени није испунио наведену обавезу, а да при томе није утврдио због чега то није учинио. Члан 69. КЗ-а, обавезује суд да утврди из којих разлога окривљени није испунио обавезу уколико је условном осудом њему одређено испуњење неке обавезе, што је

не може да испуни постављену обавезу, суд ће га ослободити од испуњења те обавезе или је заменити другом одговарајућом обавезом предвиђеном законом.¹⁶ Уколико суд изрекне условну осуду он може да у условној осуди одредити да ће се казна извршити и ако осуђени у одређеном року не врати имовинску корист прибављену извршењем кривичног дела, не накнади штету коју је проузроковао кривичним делом или не испуни друге обавезе предвиђене у кривичноправним одредбама. Рок за испуњење тих обавеза утврђује суд у оквиру одређеног времена проверавања.¹⁷ У овом случају условна осуда може да се опозове, не зато што је учинилац у време проверавања учинио кривично дело, већ зато што он није испунио одређење обавезе које су му изречене уз условну осуду, а које су му утврђене правноснажном судском одлуком.

Време проверавања и рок за опозивање условне осуде

Било би потпуно неоправдано када би се једно лице којем је изречена условна осуда, проверавало до краја живота, јер би у том случају условна осуда били тежа по учиниоца од казне затвора која траје одређено време. Зато је нужно да се учинилац кривичног дела којем је изречена ова мера упозорења, проверава само одређено време. Наш Кривични законик одређује трајање времена проверавања и оно не може бити краће од једне нити дуже од пет година. И опозивање условне осуде такође је везано за рок обзиром да би било потпуно неоправдано да она може да се опозове у било које време током живота учиниоца којем је изречена. Условна осуда може се опозвати у току времена проверавања. Ако осуђени у том времену учини кривично дело које повлачи опозивање условне осуде, а то је пресудом утврђено тек после истека времена проверавања, условна осуда може се опозвати најкасније у року од једне године од дана кад је протекло време проверавања. Ако осуђени у одређеном року не испуни неку обавезу из члана 65. став 2. овог Законика, суд може, најкасније у року од једне године од дана кад је протекло време проверавања, одредити да се изврши утврђена казна у условној осуди. Ако се после изрицања условне осуде утврди да је осуђени извршио кривично дело пре него што је условно осуђен, због чега не би било основа за изрицање условне осуде, условна осуда може се опозвати најкасније у року од једне године од дана кад је протекло време проверавања¹⁸

у овом случају неплаћање издржавања за своју малолетну децу. Сходно утврђеним разлозима неиспуњења наложене обавезе, суд је овлашћен да може опозвати условну осуду или пак може продужити рок за испуњење обавезе уколико утврди да окривљени из оправданих разлога не могао да испуни обавезу из наведене правоснажне пресуде, а може ту обавезу заменити и другом одговарајућом обавезом предвиђеном законом. У вези са наведеним, овај суд налази да првостепени суд није поступио у складу са одредбом чл. 68. КЗ-а, јер у побијаној пресуди о наведеним чињеницама није дао никакве разлоге. (Решење Вишег суда у Ваљеву, Кж. 3467/15 од 4. 11. 2015).

¹⁶ Члан 69 Кривичног законика.

¹⁷ Члан 65 став 2 Кривичног законика.

¹⁸ Члан 70 Кривичног законика.

Још неке појединости у вези са условном осудом

Учиниоца кривичног дела којем је изречена условна осуда сматра се осуђиваним и уписује се у казнену евиденцију. С друге стране, ова санкција не повлачи правне последице осуде,¹⁹ јер учинилац којем је изречена ова кривична санкција не може до краја живота да остане уписан у казнену евиденцију, већ се из ње брише након одређеног временског периода.²⁰ Такав учинилац се брише по сили закона, дакле, наступа законска рехабилитација. Према Кривичном законнику, законска рехабилитација настаје ако у време проверавања и у року од годину дана по истеку рока проверавања, не учини ново кривично дело.²¹ Није сувишно напоменути да се у Посебном делу Кривичног законика, код појединих кривичних дела прописује да се учиниоцу могу наметнути одређене обавезе уколико суд изрекне условну осуду.²² На пример, у члану 196 ст.4. (кривично дело кршење породичних обавеза) прописује се да суд, ако изрекне условну осуду за наведено дело, може одредити обавезу учиниоцу да извршава своје законом утврђене породичне обавезе; затим, у члану 219 ст.2 (кривично дело противправно усељење) прописано је да суд учиниоцу може наложити обавезу да у одређеном року напусти и испразни просторије у које се неовлашћено уселио. Занимљиво је да се и у случају помиловања изречена казна може заменити условном осудом. Помиловањем се поименично одређеном лицу даје ослобођење од кривичног гоњења или потпуно или делимично ослобођење од извршења казне, замењује се изречена казна блажом казном или условном осудом, даје се рехабилитација, одређује краће трајање одређене правне последице осуде или се укидају поједине или све правне последице осуде.²³

---

¹⁹ Правне последице осуде не могу наступити кад је за кривично дело учиниоцу изречена новчана казна, условна осуда, ако не буде опозвана, судска опомена или кад је учинилац ослобођен од казне. Члан 94 став 2 Кривичног законика.

²⁰ Законска рехабилитација (чл. 98. КЗ) се даје само лицима која пре осуде на коју се односи рехабилитација нису била осуђивана или која су се по закону сматрала неосуђиваним, али се у ситуацији када се одлучује о брисању условне осуде лицу које је након те прве осуде осуђивано имају применити одредбе чл. 100. КЗ односно, суд може дати рехабилитацију лицу које је више пута осуђивано само ако су испуњени услови из чл. 98. и 99. Кривичног законика у погледу сваког кривичног дела за које је осуђено. (Решење Апелационог суда у Новом Саду Кж 2 1975/14. од 21.01.2015. године) - Из Билтена Апелационог суда у Новом Саду, број 7/2016, Интермех, Београд

²¹ Члан 98 став 2 тачка 2 Кривичног законика.

²² Условна осуда је у судској пракси санкција која се веома често изриче. Према званичним подацима Републичког завода за статистику, на пример у 2016. године ова санкција је изречена у укупном броју од 17541. док је казна затвора изречена у укупном броју од 9419. Види: Републички завод за статистику, Саопштење, Пунолетни учиниоци кривичних дела, 2016. Доступно на сајту Републичког завода за статистику на: http://www.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/54/03/SK12_194-srb-punoletni-2016.pdf дана: 6.9.2017.

²³ Члан 110 став 1 Кривичног законика.

Процесни аспекти изрицања и опозивања условне осуде

Општа процесна форма није погодна за решавање свих кривичних случајева и основна идеја приликом креирања посебних форми је управо да се оне прилагоде специфичностима појавних облика криминалитета као и њиховом учиниоцу, а све ради остваривања сврхе кривичног поступка. (Шкулић, Бугарски, 2015: 539) Тако се и условна осуда према Законнику о кривичном поступку може изрећи у скраћеном поступку.²⁴ У ЗКП из 2011. године скраћени поступак регулисан је у глави XX. Овде је законодавац правилно поступио када је ту главу изместио из другог дела Законика, који је посвећен току кривичног поступка. Сада се та глава налази у трећем делу Законика, која носи наслов Посебни поступци. (Бркић, 2013: 220)²⁵ За кривична дела за која се може изрећи као главна казна новчана казна или казна затвора до пет година, јавни тужилац може у оптужном предлогу ставити захтев за одржавање рочишта за изрицање кривичне санкције, ако сматра да на основу сложености предмета и прикупљених доказа, а нарочито услед хапшења окривљеног при извршењу кривичног дела или признања да је учинио кривично дело, одржавање главног претреса није потребно. Ако јавни тужилац поступи у складу са наведеним, може предложити суду да окривљеном изрекне: 1) казну затвора у трајању до 2 године, новчану казну до 240 дневних износа односно до 500.000 или условну осуду са утврђивањем казне затвора до једне године или новчане казне до 180 дневних износа, односно до 300.000 динара и временом проверавања до пет година - ако је окривљени признао да је учинио кривично дело за које је прописана казна затвора до пет година; 2) казну затвора у трајању до једне године, новчану казну до 180.000 дневних износа, односно до 300 хиљада динара, казну рада у јавном интересу до 240 часова, казну одузимања возачке дозволе у трајању до једне године, условну осуду са утврђивањем казне затвора до годину дана или новчане казне до 180 дневних износа, односно до 300 хиљада динара и временом проверавања до три године, уз могућност стављања окривљеног под заштитни надзор или судску опомену - ако је окривљени учинио кривично дело за које је као главна казна прописана новчана казна или казна затвора до три године.²⁶ Јасно је да се у овом случају ради о једном поједностављеном поступку, који је економичан и ефикасан за решавање кривичнопроцесне ставри, односно за утврђивање да ли је учињено дело и да ли је учинилац крив.²⁷

²⁴ У изреци пресуде којом се изриче условна осуда не треба да стоји да се у изречену условну осуду урачунава време проведено у притвору, али се може навести да ће се, уколико се условна осуда опозове, у казну затвора урачунати време проведено у притвору. (Усвојен на седници одржаној 12.09.2012. године) - Билтен Апелационог суда у Крагујевцу, број 1/2013, Интермех, Београд.

²⁵ Тенденција пораста криминалитета, те самим тим и повећан прилив кривичних предмета, имају за последицу преоптерећеност органа правосуђа и њихов отежан рад. Ово је условило да се поједностављене форме кривичног поступка све више уводе у национална законодавства и у пракси све више примењују.

²⁶ Члан 512 Законика о кривичном поступку, Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.

²⁷ У поступку за опозивање условне осуде судија који је судио у првом степену може окривљеном искључиво изрећи казну која је утврђена условном осудом, уколико утврди да су испуњени

Поступак за опозивање условне осуде

У делу који претходи процесном делу рада представљено је када се условна осуда може или мора опозвати. Сам поступак у којем ће се или у којем се условна осуда може опозвати уређен је Закоником о кривичном поступку и он се покреће на захтев овлашћеног тужиоца пред судом који је судио у првом степену: 1) ако је у условној осуди одређено да ће се казна извршити ако осуђени не врати имовинску корист прибављену кривичним делом, не накнади штету коју је проузроковао кривичним делом или не испуни друге обавезе предвиђене кривичним законом у одређеном року; 2) ако осуђени коме је одређен заштитни надзор не испуњава обавезе које му је суд одредио.²⁸ Према ЗКП, поступак за опозивање условне може да покрене само овлашћени тужилац, а да ли ће се опозвати условна осуда или не, одлучује судија појединац и то на рочишту.²⁹ Судија ће одмах по окончању рочишта за опозивање условне осуде, донети пресуду којом се одбија или усваја захтев за опозивање условне осуде.³⁰

услови за опозивање условне осуде, тако да није овлашћен да поново одмерава казну коју му изриче на основу чл. 54. КЗ. (Пресуда Апелационог суда у Нишу Кж бр. 1243/14 од 26.11.2014. године) - Из Билтена Вишег суда у Нишу, број 33/2015, Интермех, Београд.

²⁸ Члан 545 Законика о кривичном поступку.

²⁹ "Да ли је суд овлашћен да опозове условну осуду у смислу одредбе чл. 534 ст. 1 ЗКП-а, будући да одредбом чл. 65. ст. 2. КЗ-а у вези одредбе чл. 69 КЗ-а није прописана могућност опозива условне осуде ако се осуђени не подвргне лечењу на слободи, а одредбама чл. 83 ст. 6 и 84 ст. 5 КЗ-а прописано је принудно извршење мере безбедности уколико се окривљени добровољно не подвргне лечењу или лечење самовољно напусти?" Одговор: Ако је правноснажном пресудом којом је осуђеном изречена условна осуда изречена и мера безбедности обавезно лечење наркомана из чл. 83 КЗ-а или мера безбедности обавезно лечење алкохоличара из чл. 84 КЗ-а, те одређено да ће се условна осуда опозвати ако се осуђени не подвргне лечењу или га самовољно напусти, суд може под тим условом у смислу одредбе чл. 534 ст. 1 ЗКП-а опозвати условну осуду јер осуђени није испунио обавезе које су му правноснажном пресудом наметнуте уз условну осуду, у смислу одредбе чл. 65 ст. 2 КЗ-а, а уколико пресудом није одређено да ће се условна осуда по овом основу опозвати, мера безбедности се може принудно извршити, у смислу одредаба чл. 83 ст. 6 КЗ-а или 84 ст. 5 КЗ-а, а условна осуда не може опозвати. (Закључак око којег је постигнута сагласност (једногласно) на заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих судова Републике Србије и Врховног Касационог суда, одржаној у Нишу, а који сј потврђен на седници Кривичног одељења Врховног Касационог суда у Београду, изнет од стране представника Кривичног одељења тога суда на заједничкој седници која је одржана у организацији Апелационог суда у Крагујевцу дана 04.12.2015. године) - Билтен Апелационог суда у Новом Саду, број 7/2016, Интермех, Београд.

³⁰ Члан 549 Законика о кривичном поступку. Обзиром да је одредбом члана 551. ЗКП-а одређено да ће судија када пресудом усвоји захтев за опозивање условне осуде, изрећи казну која је утврђена у условној осуди, питање је да ли ће се употребити термин "изриче се казна затвора" (која је утврђена у условној осуди) или "осуђује се на казну затвора" (која је утврђена у условној осуди) Када се опозива условна осуда, изрека пресуде треба да гласи: "...па се на основу чл. 67. или 68. или 69. КЗ-а опозива условна осуда...и...осуђује на казну затвора...која је утврђена у условној осуди". (На седницама Кривичног одељења Апелационог суда у Новом Саду, одржаним дана 29. и 30.10.2014. године, размотрена су спорна правна питања из судске праксе постављена од стране подручних судова, те су судије тог Одељења за свако питању једногласно или већином гласова усвојиле одређене одговоре) - Билтен Апелационог суда у Новом Саду, број 7/2016, Интермех, Београд.

Закључна разматрања

Кривичним закоником Р. Србије прописан је велики број кривичних санкција, те је пред судијом један тежак задатак у погледу тога коју санкцију конкретно треба да изрекне учиниоцу кривичног дела након спроведеног кривичног поступка. Не треба по сваку цену изрицати затворску казну, без обзира да ли се она извршавала у затвору или у просторијама у којима осуђени станује. Уколико процени да се и условном осудом може постићи сврха кажњавања судија увек треба да изрекне ову санкцију. Реч је о санкцији која је најјефтинија, посебно ако се упореди са скупом казном затвора. Сматрамо да се Кривичним закоником на један веома адекватан начин уредила ова мера упозорења, посебно у погледу тога за која кривична дела се може, односно не може изрећи. С друге стране, може се закључити да у научној, стручној, али и у општој јавности постоји схватање да се у судској пракси условна осуда најчешће изриче, те се нарочито општа јавност углавном критикује такву праксу.

Суд има могућност да изрекне условну осуду или условну осуду са заштитним надзором, а коју ће изрећи зависи од слободног судијског уверења. Сматрамо да то уверење примарно треба да зависи пре свега од тежине извршеног кривичног дела, а у другом плану и од самог учиниоца, тј. његове личности и раније осуђиваности. Иако је суд изрекао условну осуду, то никако не значи да се утврђена казна затвора не може извршити. Она ће се извршити само ако дође до опозива условне осуде чиме се учиниоцу прети утврђеном казном.

Литература:

1. Brkić, Snežana (2013), *Novine u regulisanju skraćenog postupka u ZKP Srbije iz 2011. godine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu 2/2013.
2. Dragojlović, Joko (2016), *Odnos uslovne osude i kazne*, Kultura polisa, god. XIII (2016), br. 31.
3. Dragojlović, Joko (2016), *Uslovna osuda u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije*, doktorska disertacija, Novi Sad
4. Đurić, Dragana (2016), *Uslovna osuda kao dominantan tip krivične sankcije u zakonodavstvu Republike Srbije*, doktorska disertacija, Beograd
5. Jakšić, Dušan (2014), *Rehabilitacija u krivičnom pravu Srbije*, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Dostupno na: <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8872/2014/0354-88721402187J.pdf>
6. Jovašević, Dragan, Simović, N. Miodrag (2014), *Sistem krivičnih sankcija za pravna lica u Republici Srbiji*, *Bezbjednost - Policija - Građani*, godina X broj 1-2/14.
7. Jovašević, Dragan (2016), *Uslovna osuda u francuskom krivičnom pravu*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, broj 73, godina LV
8. Nanev, Lazar (2009), *Uslovna osuda so zaštiten nadzor*, *Maloletnička pravda: Restorativna pravda*, 1(1)
9. Škulić, Milan, Bugarski, Tatjana (2015), *Krivično procesno pravo*, Pravni fakultet, Centar za izdavačku delatnost, Novi Sad

10. Krivičnog zakonika, *Sl. glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.
11. Zakonik o krivičnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014
12. Kriviči zakonik Republike Crne Gore, *Službeni list RCG*, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006, *Službeni list Crne Gore*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011.
13. Krivični zakon Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske*, broj 49, od 25. juna 2003. godine
14. Zaključak oko kojeg je postignuta saglasnost (jednoglasno) na zajedničkoj sednici predstavnika krivičnih odeljenja apelacionih sudova Republike Srbije i Vrhovnog Kasacionog suda, održanoj u Nišu, a koji je potvrđen na sednici Krivičnog odeljenja Vrhovnog Kasacionog suda u Beogradu, iznet od strane predstavnika Krivičnog odeljenja toga suda na zajedničkoj sednici koja je održana u organizaciji Apelacionog suda u Kragujevcu dana 04.12.2015. godine) - Bilten Apelacionog suda u Novom Sadu, broj 7/2016, Intermex, Beograd.
15. Zaključak usvojen na sednici održanoj 12.09.2012. godine - Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu, broj 1/2013, Intermex, Beograd.
16. Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž br. 1243/14 od 26.11.2014. godine - Iz Biltena Višeg suda u Nišu, broj 33/2015, Intermex, Beograd.
17. Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1175/01 od 21. februara 2002 i presuda Okružnog suda u Beogradu K. 244/00 od 23. novembra 2000.
18. Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1441/02 od 20. februara 2003. godine i presuda Okružnog suda u Beogradu K. 638/01 od 10. aprila 2002.
19. Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1672/02 od 23. septembra 2003. i presuda Okružnog suda u Beogradu K. 585/01 od 29. marta 2002.
20. Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 173/03 od 10. aprila 2003. i presuda Okružnog suda u Beogradu K. 486/02 od 27. septembra 2002. godine.
21. Presuda Okružnog suda u Beogradu K. 420/82 od 27.10.1982.
22. Presuda Okružnog suda u Nišu, K.131/06 i presuda Vrhovnog suda Srbije u Beogradu, Kž. I.197/08 - Bilten Okružnog suda u Nišu, br. 29/2009, Intermex, Beograd.
23. Rešenje Apelacionog suda u Novom Sadu Kž 2 1975/14. od 21.01.2015. godine - Iz Biltena Apelacionog suda u Novom Sadu, broj 7/2016, Intermex, Beograd.
24. Rešenje Višeg suda u Valjevu, Kž. 3467/15 od 4 11. 2001.
25. Republički zavoda za statistiku, Saopštenje, Punoletni učinioci krivičnih dela, 2016. Dostupno na: http://www.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/54/03/SK12_194-srb-punoletni-2016.pdf

A SUSPENDED SENTENCE - CRIMINAL MATERIAL AND TRIAL ASPECTS

Summary: The subject of this paper is a criminal sanction, a suspended sentence, which, as a warning measure prescribed by the Criminal Code of the Republic of Serbia, can only be imposed on the perpetrators of certain, minor offenses and which is defined by the amount of imprisonment or imposed sentence. As a measure of social reactions to crime, a suspended sentence cannot be imposed on a perpetrator who has committed a criminal offense for which may be imposed a sentence of imprisonment of ten years or more, but only to a perpetrator who has been sentenced to imprisonment of less than two years.

The idea is the general view that a more severe criminal sanction or a sentence of imprisonment should not be imposed upon the perpetrators of criminal acts, if by a suspended sentence, as a milder sanction, the general purpose of punishment can be achieved. The analysis of the practice shows that the re-socialization of convicts after they leave from prison institutions is reduced to a minimum. According to some surveys, about 70% of prisoners who have already served a sentence of imprisonment, as recidivists, again commit a criminal offense after leaving the prison, so the purpose of punishment was not achieved.

Here presented warning measure has been investigated through both material and criminal trial aspect, and for its comprehensive understanding several court decisions which are base of valid legal solutions have been analyzed as well as certain theoretical considerations.

Key words: suspended sentence, warning measures, criminal proceedings, criminal sanction and imprisonment

